

Сборник съдебна практика

РЕШЕНИЕ НА СЪДА (четвърти състав)

17 януари 2019 година *

„Преюдициално запитване — Окончателност на сетълмента в платежните системи и в системите за сетълмент на ценни книжа — Директива 98/26/ЕО — Приложно поле — Понятие „Нареждане за превод“ — Платежно нареждане, отправено от притежател на обикновена разплащателна сметка до кредитна институция, впоследствие обявена в несъстоятелност“

По дело C-639/17

с предмет преюдициално запитване, отправено на основание член 267 ДФЕС от Augstākā tiesa (Върховен съд, Латвия) с акт от 8 ноември 2017 г., постъпил в Съда на 15 ноември 2017 г., в рамките на производство по дело

SIA „KPMG Baltics“, действащ в качеството на синдик в производството по несъстоятелност на AS „Latvijas Krājbanka“,

срещу

SIA „Ķipars AI“,

СЪДЪТ (четвърти състав),

състоящ от: Т. von Danwitz (докладчик), председател на седми състав, изпълняващ функциите на председател на четвърти състав, К. Jürimäe, С. Lycourgos, Е. Juhász и С. Vajda, съдии,

генерален адвокат: М. Szpunar,

секретар: А. Calot Escobar,

предвид изложеното в писмената фаза на производството,

като има предвид становищата, представени:

- за SIA „KPMG Baltics“, действащ в качеството на синдик в производството по несъстоятелност на AS „Latvijas Krājbanka“, от J. Ozoliņš, синдик,
- за латвийското правителство, от I. Kucina и Е. Petrocka-Petrovska, в качеството на представители,
- за чешкото правителство, от М. Smolek, J. Vlácil и О. Serdula, в качеството на представители,
- за италианското правителство, от G. Palmieri, в качеството на представител, подпомагана от G. Rocchitta, avvocato dello Stato,

* Език на производството: латвийски.

– за Европейската комисия, от Н. Tserepa-Lacombe и I. Rubene, в качеството на представители, предвид решението, взето след изслушване на генералния адвокат, делото да бъде разгледано без представяне на заключение,

постанови настоящото

Решение

- 1 Преюдициалното запитване се отнася до тълкуването на Директива 98/26/ЕО на Европейския парламент и на Съвета от 19 май 1998 година относно окончателността на сетълмента в платежните системи и в системите за сетълмент на ценни книжа (ОВ L 166, 1998 г., стр. 45; Специално издание на български език, 2007 г., глава 6, том 3, стр. 33), изменена с Директива 2009/44/ЕО на Европейския парламент и на Съвета от 6 май 2009 г. (ОВ L 146, 2009 г., стр. 37) (наричана по-нататък „Директива 98/26“).
- 2 Запитването е отправено в рамките на спор между SIA „KPMG Baltics“, действащ в качеството на синдик в производството по несъстоятелност на AS „Latvijas Krājbanka“, и SIA „Kipars AI“ по повод изпълнението на платежно нареждане, издадено от последното дружество до Latvijas Krājbanka.

Правна уредба

- 3 Съображения 1—4 от Директива 98/26 гласят:
  - „(1) като имат предвид, че докладът Lamfalussy от 1990 г. до Управителите на Централните банки от Г-10, който разкрива значителен системен риск, съдържащ се в разплащателните системи, действащи на базата на няколко законни начина за нетиране на плащанията, и по-специално многостранното нетиране; като имат предвид, че намаляването на правните рискове, свързани с участието в системи за сетълмент в реално време, е от първостепенно значение с оглед тяхното постоянно развитие;
  - (2) като имат предвид, че е от изключителна важност намаляването на риска, свързан с участието в системи за сетълмент на ценни книжа, особено в случаите, когато е налице тясна връзка между тези системи и разплащателните системи;
  - (3) като имат предвид, че тази директива има за цел да допринесе за ефективното и рентабилно действие на условията за презграничните плащания и за сетълмента на ценни книжа в Общността, което усилва свободното движение на капитали на вътрешния пазар.[...]
  - (4) като имат предвид, че е желателно законите на държавите членки да бъдат насочени към намаляването на сривовете в системата, причинени от процедури по несъстоятелност срещу участник в нея“.
- 4 Съгласно член 1 от посочената директива:

„Разпоредбите на тази директива се прилагат спрямо:

  - а) всяка система, както е дефинирана в член 2, буква а), регулирана от правото на всяка държава членка, оперираща с всякаква валута, евро или с различни валути, които системата конвертира една в друга;

- б) всеки участник в тази система;
- в) обезпечение, предоставено във връзка с:
  - участие в системата, или
  - операции на централните банки на държавите членки или на Европейската централна банка в качеството им на централни банки“.

5 Член 2 от посочената директива предвижда:

„За целите на настоящата директива се прилагат следните определения:

а) „система“ означава официално споразумение:

- между трима или повече участници, без да се включват системният оператор на тази система, евентуален посредник в сетълмента, евентуален основен контрагент, евентуална клирингова къща или евентуален непряк участник, с общи правила и стандартизирани споразумения за клиринг, посредством основен контрагент или не, или за изпълнение на нареждания за преводи между участниците,
- регулирано от правото на държава членка, избрано от участниците; участниците могат, обаче, да избират само правото на държава членка, в която се намира адресът на управление на поне един от тях, и
- определено, без да се засягат други по-строги условия от общо приложение, уредени в националното право, като система и съобщено на Европейския орган за ценни книжа и пазари от държавата членка, чието право ще се прилага, след като тази държава членка се е уверила, че правилата на системата са подходящи.

[...]

б) „институция“ означава:

- кредитна институция съгласно определението в член 4, параграф 1 от [Директива 2006/48/ЕО на Европейския парламент и на Съвета от 14 юни 2006 година относно предприемането и осъществяването на дейност от кредитните институции (ОВ L 177, 2006 г., стр. 1; Специално издание на български език, 2007 г., глава 6, том 9, стр. 3)], включително институциите, изброени в член 2 от посочената директива,
- инвестиционен посредник съгласно определението в член 4, параграф 1, точка 1 от [Директива 2004/39/ЕО на Европейския парламент и на Съвета от 21 април 2004 година относно пазарите на финансови инструменти, за изменение на Директиви 85/611/ЕИО и 93/6/ЕИО на Съвета и Директива 2000/12/ЕО на Европейския парламент и на Съвета и за отмяна на Директива 93/22/ЕИО на Съвета (ОВ L 145, 2004 г., стр. 1; Специално издание на български език, 2007 г., глава 6, том 8, стр. 247)], освен институциите, изброени в член 2, параграф 1 от посочената директива,
- публични институции и публично гарантирани предприятия, или
- всяко дружество, чиито адрес на управление е извън Общността и чиито функции отговарят на тези на кредитните институции в Общността, или инвестиционни фирми съгласно дефиницията в първото и второто тире,

които участват в системата, и които са отговорни за изпълнение на финансовите задължения, произтичащи от нареждания за превод в рамките на системата.

[...]

- в) „основен контрагент“ означава лице, разположено между институциите в системата, действащо като изключителен контрагент на тези институции във връзка с нарежданията им за превод;
- г) „посредник в сетълмента“ означава лице, предоставящо на институциите и/или на основния контрагент, участващи в системите, сетълмент сметки, чрез които се уреждат нарежданията за превод в тези системи, и предоставящо в зависимост от случая кредит на тези институции и/или на основния контрагент за целите на сетълмента;
- д) „клирингова къща“ означава субект, който отговаря за изчисляването на нетните позиции на институциите, евентуален основен контрагент и/или евентуален посредник в сетълмента;
- е) „участник“ означава институция, основен контрагент, посредник в сетълмент, клирингова къща или системен оператор.

Според правилата на системата същият участник може да действа в качеството на основен контрагент, посредник в сетълмента или клирингова къща, или да изпълнява част от техните задачи;

Дадена държава членка може да реши, че за целите на настоящата директива непряк участник може да бъде смятан за участник, ако това е обосновано от съображения, свързани със системен риск. Когато даден непряк участник се счита за участник въз основа на съображения, свързани със системен риск, това не ограничава отговорността на участника, чрез когото непрекият участник подава нареждания за превод към системата;

- ж) „непряк участник“ означава институция, основен контрагент, посредник в сетълмент, клирингова къща или системен оператор, които се намират в договорни отношения с участник в системата, изпълняваща нареждания за превод, които позволяват на непреките участници да подават нареждания за превод чрез системата, при условие че непрекият участник е известен на системния оператор;

[...]

- и) „нареждане за превод“ означава:

- всяко нареждане на участник да предостави на разположение на получателя парична сума чрез записване по сметките на кредитна институция, централна банка, основен контрагент или посредник в сетълмента или всяко друго нареждане, водещо до поемане или изпълнение на задължение за плащане съгласно предвиденото в правилата на системата, или
- нареждане на участник да прехвърли правото на собственост или лихвата върху ценна книга или ценни книжа чрез записване в регистър, или по друг начин;

[...]

- п) „системен оператор“ означава субект или субекти, които носят юридическа отговорност за функционирането на дадена система. Системният оператор може да действа и като посредник в сетълмента, основен контрагент или клирингова къща“.

6 Според член 3 от същата директива:

„1. Наредданията за превод и нетирането имат правно действие и задължителна сила за трети лица, дори и при процедура по несъстоятелност спрямо участник, при условие че наредданията за превод са въведени в системата преди момента на откриване на процедура по несъстоятелност съгласно определението на член 6, параграф 1. Това се прилага дори при процедура по несъстоятелност срещу участник (в дадената система или в оперативно съвместима система) или срещу системния оператор на оперативно съвместима система, който не е участник.

[...]

3. Моментът на въвеждане на нареддането за превод в системата се регулира от правилата на тази система. Ако има условия относно момента на въвеждане в системата, заложиени в националното право, регулиращо системата, то правилата на тази система трябва да бъдат в съответствие с тези условия.

[...]“.

Спорът в главното производство и преюдициалните въпроси

- 7 На 17 ноември 2011 г. Ķipars ВС, титуляр на обикновена разплащателна сметка към Latvijas Krājbanka, издава до посочената институция нареддане за прехвърляне на всички налични средства по посочената разплащателна сметка в друга сметка, която притежава в друга банкова институция. Нареддането е въведено във вътрешната система за сетълмент на Latvijas Krājbanka и средствата са дебитирани по разплащателната сметка на Ķipars ОВ и вписани по посредническа сметка на Latvijas Krājbanka за целите на прехвърлянето. Нареддането за превод обаче не е приключено, тъй като няколко часа по-късно Finanšu un kapitāla tirgus komisija (Комисия за финансовите и капиталовите пазари, Латвия) налага забрана на Latvijas Krājbanka за извършване на всякакви операции за суми над 100 000 EUR, а впоследствие посочената банка е обявена в несъстоятелност. KPMG Baltics е определена за синдик на Latvijas Krājbanka.
- 8 Тъй като първата и въззивната инстанция уважават жалбата, подадена от Ķipars АI за изпълнение на нареддането за превод, KPMG Baltics подава касационна жалба пред запитващата юрисдикция. В рамките на последната процедура Ķipars АI се позовава по-специално на разпоредбите на Директива 98/26. Макар запитващата юрисдикция поначало да приема, че посочената директива не се прилага в отношенията между физически лица и кредитни институции и следователно към разглежданото в главното производство нареддане за превод, тя все пак изпитва съмнения по този въпрос, тъй като счита, че понятието „нареддане за превод“ по смисъла на посочената директива би могло да обхваща и такова нареддане за превод с оглед на характера на прехвърлянето на средствата.
- 9 При тези обстоятелства Augstākā tiesa (Върховен съд, Латвия) решава да спре производството и да постави на Съда следните преюдициални въпроси:
- „1) Включва ли изразът „нареддане за превод“ по смисъла на [Директива 98/26] платежното нареддане, издадено от вложител на кредитна институция, относно прехвърляне на средства към друга кредитна институция?
- 2) При утвърдителен отговор на първия въпрос, следва ли член 3, параграф 1 от [Директива 98/26], който предвижда, че „[н]аредданията за превод и нетирането имат правно действие и задължителна сила за трети лица, дори и при процедура по несъстоятелност спрямо участник, при условие че наредданията за превод са въведени в системата преди момента

на откриване на процедура по несъстоятелност съгласно определението на член 6, параграф 1. Това се прилага дори при процедура по несъстоятелност срещу участник (в дадената система или в оперативно съвместима система) или срещу системния оператор на оперативно съвместима система, който не е участник“, да се тълкува в смисъл, че нареждане като разглежданото в главното производство е можело да бъде прието за „въведено в системата“ и е следвало да бъде изпълнено?“.

Относно компетентността на Съда

- 10 KPMG Baltics и латвийското правителство по същество оспорват компетентността на Съда да даде отговор на преюдициалните въпроси, тъй като разглежданото в главното производство нареждане за превод не попада в приложното поле на Директива 98/26 и следователно спорът в главното производство няма връзка с правото на Съюза.
- 11 В това отношение следва да се отбележи, че с първия си въпрос запитващата юрисдикция се стреми именно да установи дали разглежданото в главното производство платежно нареждане попада в обхвата на понятието „нареждане за превод“ по смисъла на Директива 98/26 и следователно в приложното поле на тази директива. Ето защо доводите на KPMG Baltics и на латвийското правителство, че посоченото платежно нареждане не попада в приложното поле на Директивата, са неразривно свързани с отговора, който следва да се даде по съществуващото на първия въпрос, и следователно са ирелевантни за компетентността на Съда да отговори на него (вж. по аналогия, решения от 10 септември 2015 г., *Wojciechowski*, C-408/14, EU:C:2015:591, т. 29 и от 26 септември 2018 г., *Staatssecretaris van Veiligheid en justitie* (супензивен ефект на жалбата), C-180/17, EU:C:2018:775, т. 19 и цитираната съдебна практика).
- 12 От друга страна, що се отнася до втория въпрос, той е поставен само в случай на утвърдителен отговор на първия въпрос, т.е. в случай че разглежданото в главното производство платежно нареждане попада в приложното поле на Директива 98/26. При тези условия вторият въпрос също не може да се разглежда като изключен от компетентността на Съда.
- 13 Следователно Съдът е компетентен да отговори на поставените въпроси.

По преюдициалните въпроси

- 14 С първия си въпрос запитващата юрисдикция по същество иска да се установи дали платежно нареждане като разглежданото в главното производство, издадено от титуляр на обикновена разплащателна сметка до кредитна институция относно прехвърляне на средства към друга кредитна институция, попада в обхвата на понятието „нареждане за превод“ по смисъла на Директива 98/26 и следователно в нейното приложно поле.
- 15 Видно от съображения 1—4 от тази директива, тя има за цел намаляване на системния риск и осигуряване на стабилност на разплащателните системи и системите за сетълмент на ценни книжа, като ограничава до минимум сривовете в системата, причинени от процедури по несъстоятелност срещу участник в нея.
- 16 За тази цел посочената директива предвижда по-специално в член 3, параграф 1, че нарежданията за превод имат правно действие и задължителна сила за трети лица, дори и при процедура по несъстоятелност спрямо участник, при условие че нарежданията за превод са въведени в системата преди момента на откриване на процедура по несъстоятелност.

- 17 В конкретния случай разглежданото в главното производство платежно нареждане е издадено от Kipars AI, титуляр на обикновена разплащателна сметка в Latvijas Krājbanka, до последната институция с цел прехвърляне на всички налични средства по посочената сметка към сметка, която Kipars AI притежава в друга кредитна институция. За да се определи дали подобно платежно нареждане попада в обхвата на понятието „нареждане за превод“ по смисъла на Директива 98/26, и следователно в приложното поле на посочената директива, е необходимо да се разгледа член 1 от тази директива относно приложното ѝ поле, както и определенията, съдържащи се в член 2 от нея.
- 18 В това отношение съгласно член 1 от Директива 98/26 разпоредбите ѝ се прилагат спрямо всяка система, както е дефинирана в член 2, буква а), всеки участник в тази система, както и спрямо обезпечението, предоставено във връзка с участие системата, операции на централните банки на държавите членки или на Европейската централна банка в качеството им на централни банки.
- 19 Член 2, буква а) от същата директива определя понятието „система“ по същество като официално споразумение между най-малко трима участници, с общи правила и стандартизирани споразумения за клиринг или изпълнение на нареждания за преводи между участниците.
- 20 Що се отнася до понятието „нареждане за превод“, видно от член 2, букви а), б) и и) от Директива 98/26, то се отнася само до указания, пораждащи финансови задължения, дадени от участници в такава система в нейните рамки, до други участници, на които е възложено изпълнението им. За сметка на това понятието не включва указания, пораждащи финансови задължения, дадени от трети лица извън такава система.
- 21 Това тълкуване на понятието „нареждане за превод“ се потвърждава от член 3, параграф 1 от Директивата, който обвързва предвидената в тази разпоредба защита за нарежданията за превод с условието да са „въведени в системата“.
- 22 Освен това и преди всичко посоченото тълкуване се потвърждава от обстоятелството, че както следва от точка 15 от настоящото решение, посочената директива има ясна и точно определена цел за намаляване на системния риск и осигуряване на стабилност на системите, обхванати от тази директива, като ограничава до минимум въздействията на процедурите по несъстоятелност върху тези системи. В действителност, докато дадено указание, пораждащо финансови задължения, не бъде въведено в системата от някой от участниците в нея, неизпълнението му поради процедура по несъстоятелност не създава системен риск и не засяга стабилността на тази система. Разширяването на обхвата на защитата, предвидена от тази директива за нарежданията за превод, издадени от участниците в тези системи в техните рамки, по отношение на указания, пораждащи финансови задължения, издадени от трети лица извън тези системи, следователно би надхвърлило необходимото за постигане на целта, преследвана от Директива 98/26.
- 23 Ето защо, за да се определи дали платежно нареждане като разглежданото в главното производство попада в приложното поле на Директива 98/26, следва да се провери дали то може да се счита за издадено в рамките на система като определената в член 2, буква а) от тази директива от някой от участниците в нея.
- 24 Член 2, буква е) от Директива 98/26 изброява изчерпателно субектите, попадащи в обхвата на понятието „участник“. Те могат да бъдат „институция“, „основен контрагент“, „посредник в сетълмент“, „клирингова къща“ или „системен оператор“. Тези субекти от своя страна са определени точно в член 2, букви б)—д) и п) от Директивата.

- 25 От определенията, съдържащи се в последните разпоредби, припомнени в точка 5 от настоящото решение, обаче следва, че титуляр на обикновена разплащателна сметка като Citigroup AI не отговаря на нито един от посочените субекти. По-специално такъв титуляр на разплащателна сметка не попада в обхвата на понятието „институция“, доколкото съгласно член 2, буква б) от посочената директива то се отнася единствено до субектите, на които може да бъде възложено изпълнението на финансови задължения, произтичащи от нареждания за превод в рамките на система, сред които в частност кредитните институции и инвестиционните посредници.
- 26 Действително член 2, буква е), трета алинея от Директива 98/26 признава на държавите членки възможността да решат, че за целите на Директивата непряк участник може да бъде смятан за участник, ако това е обосновано от съображения, свързани със системен риск. Въпреки това от нито един елемент от преписката, с която разполага Съдът, не може да се направи извод, че Република Латвия е използвала тази възможност. При всички положения от определението на понятието „непряк участник“ в член 2, буква ж) от посочената директива следва, че образуванията, които могат да попаднат в обхвата на това понятие, са същите като включените в понятието „участник“, припомнени точка 24 от настоящото решение, като разликата между участник и непряк участник се изразява в това, че първият е пряко свързан със системата, докато вторият е свързан с нея само чрез договорно правоотношение с участник. Следователно, доколкото титуляр на обикновена разплащателна сметка като Citigroup AI не отговаря на нито един от тези субекти, той не може да се счита за непряк участник по смисъла на член 2, буква е) от същата директива.
- 27 Ето защо платежно нареждане, издадено от такъв титуляр на обикновена разплащателна сметка, не може да се смята за издадено от участник в система по смисъла на член 2, букви а) и е) от Директива 98/26. От това следва, както впрочем посочват всички страни, представили становища пред Съда, че такова платежно нареждане не попада в обхвата на понятието „нареждане за превод“ по смисъла на посочената директива и следователно в приложното ѝ поле.
- 28 С оглед на гореизложените съображения на първия въпрос следва да се отговори, че платежно нареждане като разглежданото в главното производство, издадено от титуляр на обикновена разплащателна сметка до кредитна институция относно прехвърляне на средства към друга кредитна институция, не попада в обхвата на понятието „нареждане за превод“ по смисъла на Директива 98/26 и следователно в нейното приложно поле.
- 29 Предвид отговора на първия въпрос не е необходимо да се отговаря на втория въпрос.

По съдебните разноски

- 30 С оглед на обстоятелството, че за страните по главното производство настоящото дело представлява отклонение от обичайния ход на производството пред запитващата юрисдикция, последната следва да се произнесе по съдебните разноски. Разходите, направени за представяне на становища пред Съда, различни от тези на посочените страни, не подлежат на възстановяване.

По изложените съображения Съдът (четвърти състав) реши:

Платежно нареждане като разглежданото в главното производство, издадено от титуляр на обикновена разплащателна сметка до кредитна институция относно прехвърляне на средства към друга кредитна институция, не попада в обхвата на понятието „нареждане за превод“ по смисъла на Директива 98/26/ЕО на Европейския парламент и на Съвета от 19 май 1998 година относно окончателността на сетълмента в платежните системи и в системите за сетълмент на ценни книжа, изменена с Директива 2009/44/ЕО на Европейския парламент и на Съвета от 6 май 2009 г., и следователно в нейното приложно поле.

Подписи